

Szinbád, Rezeda és társai

Kevés olyan színes, magávalragadó egyénisége van XX. századi prózáknak, mint Krudy Gyula. És kevés hozzá hasonlóan termékeny alkotót ismer a modern magyar irodalom: félszáznál több regénye 3000 elbeszélése (!), hasonló nagyságrendű publicisztikája már önmagában is tekintélyt kölcsönöz, de örökségét elsősorban a művészi érték, a mondani-való gazdagsága teszi időtállóvá.

Regényes élete volt. Már maga a származása is pletykákat fakaszt (felvidéki nemesi család ügyvéd fia és szegény szobaleány házasságának szülötte), majd publicista, kávéházak kirakatvilágának állandó szereplője, s bár rengeteg a vélt barát: magányos alkat. És gáláns megjelenésű, sikeres író, számtalan rajongóval, több házassággal az életúton: csalódott. Irigylet kalandjai ellenére is társtalan. Sok-sok kiadói siker (és jelentős jövedelem) dacára is többnyire pénztelen, sőt élte alkonyán nyomorban tengődő romantikus. A fantázia koronázatlan királya, kinek élete álom és írásvilága sajátos krudys felségterület, melyet színes hangulatok kristályozzák díszít: nosztalgikus múltbarévedezés, kritikát sem mellőző társadalomlátás, a „régii szép időköt” idéző idealizálás (a háború rémségeinek korában!) és olyan költőiség, mely elbűvöli Adyt, csodálkozásra készíti Kosztolányit, kiváltja Móricz Zsigmond elismerését.

Témavilága utolérhetetlen. Novelláinak birodalmát múlt-jelen-jövő meg- és elgondolkodtató történései teszik izgalmassá (*A víg ember bús meséi*), dzsentrik bomló-züllő alakjai jelennek meg panoptikumában (a *Pajkos Gaálék, Andráscsik örököse*), szárnyaló képzelet hullámhosszán középkori kalandozásokra téved (*Jézuska csizmája, Bőrcsuha*) és a történelem iránt sem érdektelen: *A magyar jakobinusokról* szólva az igazibb énjét látatja (a Tanácsköztársaság mellett is letette voksát).

Számtalan monda-legenda keringett róla. Maga is kedvelte, sőt költötte a róla szóló történeteket. Talán ezért is választotta legrokonszenvesebb hősét, Szindbádöt (egyik) alteregojául s ennek jelmezében talán a leghitelesebb a vallomás. Élvezetes vele lenni tért-időt és valóságot keverő kereső útjain, újraélni-élvezni (a vélt, vagy valós) kalandokat, látni egykori énünket — álmodni. Hiszen ez Krudy írásainak legmeggyőzőbb erénye: álmodni tanítanak s őt olvasva nem csak vele (és helyette), de magunkért is álmodunk. Játszunk a lehetőségekkel, helyébe képzeljük magunkat, vele örvendünk, vele szomorkodunk ifjúságunkért. *A vörös postakocsin* — a fantázia és a játék mesevonatán — utazunk vele s találkozunk *Három királlyal, Hét bagollyal*, együttérzünk a reményvesztettel (*Mit látott Vak Béla szerelemben és bánatban*), vágyakozunk *Rezeda Kálmán szép élete* után s ha netalán eszünkbe jut az, hogy miként is volt *Boldogult úrfikoromban*, vele kozmetikázzuk a vágyott valóságot is (*Az élet álom*), melynek nincs Krudynál többet-tudóbb elkötelezettje.

Állítólag — lexikonok egymást ismétlő adata szerint — a pályakezdő Krudy Gyula városunkban is újságíróskodott. Nevével azonban e cikk szerzője (kinek disszertációja a helyi sajtó irodalmi anyagát is feltérképezte) sajnos nem találkozott: feltehetően kezdő kis korrektorként, névtelen „újdondásként” telt el Krudy itteni néhány rövid tanuló-hete. Így azonban csak mi vagyunk egy-két lokálpatrióta büszkeséggel szegényebbek: az életmű kincsesházában bőség uralkodik. Mindannyiunk örömére.

Fáklya, 1988. június 19.